

הלכות יום טוב סימן תקט תקי

באר הגולה קכו

מ' טראיש בתשובה
הגה מ' טראיש אב"ד
ג' טראיש אב"ד
ג' טראיש אב"ד

בו פשר שאינו מלוח ורוצה (י) לחזר ולצלוח בו ביום טוב (והרא"ם פ"א): ו (כח) "אין נוקבין (יא) (כט) נקב
קדש בחבית ביום טוב: ז (יג) (ל) להטביל כלי חדש ביום טוב, דינו כמו בשבת, יבדאיתא
בסימן שכג סעיף ז: הגה ודין הנהגה ופשוט בליום ביום טוב, דינו כמו בשבת, יבדאיתא סימן שכג. ומתח
(יא) לטלטל מקצה (לא) לצרף אכל נפש ושקחת יום טוב (מרכי פרק בל מעיבין וכו' בשם הווסתית פ"ק דביצה):

תקי כמה דברים האסורים לעשות ביום טוב, ואינו מהם מתרים על ידי שנוי, וכו' י"א סעיפים:

א' סימא דזכא
ב' פ"ב י"ב ב' דנ"א
ג' שם ב' משנה שם י"ב
וכי"ח דהל

א (א) מוללין (ב) מלילות (ג) ומפרכין (ד) קטניות (ה) כדרכן ביום טוב, יומנפת מעט מעט
ואוכל, (ו) ונאפלו בקנזן ותמחוי, (ז) אכל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה: ב *הבורר
קטניות ביום טוב (ו) בורר כדרכו בחייו ובתמחוי (ז) *אם רוצה לאכלו (א) בור ביום (הגמ"ד פ"א), אכל לא בטבלא

באר היטב

דף ח ע"ב, וקא דשרינן תכא, י"ל כיון דלעולם אין משמשין בו אלא
ע"י לבון ליקא למגור, מ"א: (י) לחזר. מקמתב לחזר ולצלוח משמע
דצלו בו ביום, דא"כ ת"י מכשרין שתייה אפשר לעשותם מעייט,
הל"ט ח"ב סימן רה. ותמ"א פ"ב הל"טעם ר"א פראג אפלו הנה אפשר ללבנו מערב י"ט שרי ללבנו
ואם א"א לעשותו מערב י"ט שרי, כמ"ש ס"א בהג"ה, מ"א: (יג) להטביל. ואם א"א להטבילו מעייט, ש"י.
היש"ש: (יא) לטלטל. אכל אסור לאכלו, עמ"א. וצ"ע סימן תקיח ט"ג:

(א) מלילות וכו'. ויש טמחורין למלל בשני בראשי אצבעותיו כמ"ש סימן שיט ס"ו, ה"ר"ן. וט"ו מקלו: (ג) קטניות. הינו השרכיטין,
ומציא תמ"ר. וכתב היש"ש דאסור להניח קטניות או שאר זרעונים במים, שצ"ע הפסלת למעלה או שפ"ל העפר למטה: (ז) בור ביום.

באר הגולה

ומורין כו, ולכן לא הוכר נמחור בסימן תעה סעיף א דאין מורין כו,
והוא עליפי דעת הרמב"ם:

* הבורר קטניות. מקאן קשה על האי טאן דאמר לעיל סימן תקו סעיף ב
בהג"ה דאסור לטל צרור פנינים, והרי תכא מבאר דקילום טוב בורר
כדרכו? והכר רמז זה ה"ט"ז שם, וכן האר"י להקשות שם המאמר הנ"ד ונהר
שלוס וכן עמד על זה הגר"ו. ובמשנה ברורה שם פ"ט טעם האי טאן
דאמר, משום דנפיי צרור אפלו בהל דרף לטלו שלא בקלי, והוא פ"ט א"ד,
עין שם. והגר"ו כתב להל"ק, ולא תמירי חקמים בורר כדרכו אלא בקטניות
שאין דרף להניח למים כמים אכל לא חסין שדרכו להניח למים כמים וכן
מציא קצת סוף לזה בכ"ז דף יג להל"ק בין בביתא לקטניות, עין שם
בד"ש דבור המתחיל "אכל קטניות" שכתב דלש בני אדם הרבה שאין חובטין
אותן יחד אלא כדי קורטמן, ותמ"א כתב שם זה לשונו: שאין דרף לתקן
כלן באסור אלא כדי קורטמן, עד כאן לשונו, ובמילא פשוט דגם בהרבה אינו
אלא ליומו, ולקאודו יש ראיה לזה גם מדברי הרמב"ם פרק א הלכה ג,
שקשחשב שם גם בורר בשלאכות שאקרו חקמים ביום טוב, הוכר שם חסין;
ויש לדחות, דכנתנו שם על ידי כלי דאסור, וכמו שפסק השלח"ת דרף, אכל
לא ביד ובקנזן ובתמחוי, וחסין דנקט לא דוקא. וכתב שפ"ן מבאר בשיטה
מבצעת ריש פ"ק אין צדין בשם הרמב"ן, ולי יש דעה דהנה אסור לקרר
אפלו ביד: * אם רוצה לאכלו בור ביום. עין משנה ברורה השעם, דקאופה
ומבשל דמי, כן הוא דעת אגן אברקס ושי"א בשם המגיד משנה, דבורר הוא
מהשלאכות הפטרות ביום טוב לגמרי, ולא בידעתי ה"שכ"ט. והנה הש"י
מצד ההלכה בידעתי הרש"בא דדוקא לאלתר שרי אכל לא להניח, ודין
שקשחב ח"ב חטאת אסור ביום טוב, ותמ"ר עליו האחרונים פ"ד טמאים
ובית מאיר ונהר"שלוס ושי"א, דלפי מאי דקאופה לן לעיל בסימן שיט
דבשבת אם בורר פסלת מתוך אכל אפלו לאלתר ח"ב, אס"ן על קורטמן כיון
שהתירו חקמים ביום טוב לקרר פסלת מתוך אכל הוא משום דאין שפ"ל
בורר ביום טוב, והוא קאופה ומבשל וכדעת המגיד משנה ונהר"שכ"ט אפשר

משנה ברורה

והגולה רק שנהגו ללבנו, לא חשיב תקון כלי על ידי הלבון,
ומכר אפלו הנה באפשרו ללבנו ק"מ יום טוב [מ"א וש"א]:
ו (כח) אין נוקבין וכו'. אפלו לצרף שתייה, שתייה אפשר לנקבה
מערכי יום טוב, ואם לא הנה אפשר לו לנקבה מערכי יום טוב,
מכר לו לנקבה ביום טוב כדון מכשירי אכל נפש, אכן אין מורין
כ"ז, וכנ"ל בסעיף א בהג"ה: (כט) נקב חדש. וכל הינו כמו
בשבת, לעיל בסימן ש"ד, עין שם: ז (ל) להטביל כלי חדש
ביום טוב וכו'. רוצה לומר, דבשבת איתא לעיל דיש מחמירי⁸⁵,
מפני שאסור להשתמש בו כלי טבילה נראה כמתקן כלי על ידי
הטבילה, והכי נמי ביום טוב, וכן אם לא הנה אפשר לו להטביל
מערכי יום טוב (לג) מתר לו להטביל ביום טוב לרובי הכלי⁸⁶ לצרף
משמיו היום, דתרי הוא מכשירי אכל נפש, אף אין מורין פן
לאחרת⁸⁷, וכנ"ל בסעיף א. אכן אם הנה הפלי הנה כלי נכונות
דחייב טבילה⁸⁸ (לו) הוא רק מדרבנן, מצד השרימ"גים דכולין
אף להורח פן לאחרים לטבילו לצרף היום, אם לא הנה אפשר לו
לטבילו מערכי יום טוב: (לא) לצרף אכל נפש. כגון לטלטל
האפר⁸⁹ כדי לאפות במקומות⁹⁰, או לטלטל האבנים המנחים על הפות
כדי לאכל הפות⁹¹; (לב) אכל לאכל או להניח טב"ב המצוה⁹² גיפא,
כגון להסיק במקצה וכהאי גוונא, אסור⁹³:

א (א) מוללין מלילות. פרוש, שפ"דו ימלל החשים קשהם
וכים, דהיי דלש פלאחר⁹⁴, ובשבת צריך שנוי בפליה,
דהינו בראשי אצבעותיו, כמו שכתב סימן שיט, וביום טוב
קשהוא רוצה לאכלן לא קנרו, ונהי שפ"ב כדרכן ביום טוב⁹⁵:
ב (ב) ומפרכין קטניות. הינו השרכיטין, ומציא הנ"ע מה⁹⁶:

ג (ג) כדרכן ביום טוב. (ד) ונאפלו בקנזן ותמחוי. מבאר לעיל בסימן
שיט סעיף ו, עין שם, וביום טוב הקלו: (ה) אכל לא בטבלא וכו'. דמתני (ו) כמאן דעביד לצרף מתר, שאין דרף
לעשות בכלים הללו אלא הרבה⁹⁷; (ז) בורר כדרכו. הפסלת מן האכל⁹⁸, ואין צריף לשנות לקרר האכל מן הפסלת, דכיון
שקאכל מרבה ויכדקמה, (ג) טוב למצט בטרתא ולקרר הפסלת שהיא המועט: (ז) אם רוצה לאכלו בור ביום. לא אתי
לאפוקי אם דצ"ח לאכל לקטר, דכנה פשיטא דאסור לעשות שום הנהגה מיום טוב לחכרו, אלא אשמעינן, דאפלו אין דעתו
לאכל לאלתר פי אם לאחר וכו'⁹⁹, דבשבת כי האי גוונא ח"ב חטאת אפלו בורר אכל מן הפסלת, וכל שכן בפסלת מן האכל.

שער הציון

(ל) מגן אברקס ואלהי רבה ושי"א דם ונהר"ו: (ט) ואין חשיב תקון כלי כו': (ל) מגן אברקס ושי"א: (ב) מגן אברקס. ובקרימגרים מפסק בנה, עין שם:
(ג) פוסקים: (ג) ושי"א פוסקים:



הלכות יום טוב סימן תקטו תקי

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כח]

אין מורין פ'תק"ב.

24) וכן לענין פתיחת קופסת שימורים או שאר חבילות ובקבוקים [באופן שאסור לפותחם בשבת] כשלא היתה לו אפשרות לדעת שיצטרך להם ביום טוב, כגון שבאו אליו אורחים שלא ידע מערב יום טוב שיבואו, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ג ס"ק ב אות ב) שמוותר מן הדין לפותחם ביום טוב, אך אין מורין כן, כדין 'מכשירי אוכל נפש' שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב, מאידך, בשירת אגרות משה (אורח ח"א סי' קכב ענף ו) כתב שאם לא היה יכול לפותחם מבעוד יום, מותר לפותחם ביום טוב ואף מורין כן לרבים, מפני שלפי כמה ראשונים אין איסור סתירה בכלים אלא רק בקרקע, ולשיטתם מותר לפותחם אף בשבת, ואפילו כשהדרך להשתמש בהם ככלי לאחר הפתיחה, ולפיכך ביום טוב בהאי יש להקל בזה. ודעת הגרש"ז איערבך (ששי"ב פ"ט הע' ה), שהואיל ואפשר לפותחם בדרך קלקול, לא מסתבר שיהיה היתר מדין 'מכשירי אוכל נפש' לפותחם בדרך תיקון ועשיית כלי [לפי דעת האוסרים לפותחם בשבת, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שיד ס"ק א ו-ה)].

עיצה אחרת כתב הרמ"א שם, שאם הכלי ראוי למלאות בו מים, ימלא בו מים מהמקוה היכון לטובלו באותה פעולה. ולענין ברכה על טבילת כלים באופן זה [שממלא בו מים ומכין גם לטבילה], כתב המשגיב שם (סי' לו) שלא יברך, כיון שבוה יהיה מוכח שכוונתו לטבילה [וראה ביה"ל שם (רי"ה ימלאנו)], ולפיכך כתב שכשיש לו כלי אחר להשתמש בו לא יטביל כלי זה, מפני שמפסיד את הברכה.

ולענין הטובל כלי ביום טוב באופן המותר, כגון שלא היתה לו אפשרות לטובלו בערב יום טוב, צידד הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ג ס"ק ו) שיברך, מפני שעצם הטבילה מותרת, ואף שיש חשש שיטעו ולמדו ממנו אנשים שמוותר לטבול כלי גם באופן שהיה אפשר לטובלו מערב יום טוב, אין להימנע מלברך מטעם זה, כיון שאין לעשות מצוה בלא ברכה, כמבואר במשגיב וביה"ל שם, ואין לבטלה מחמת מירה מחודשת, ורק בשבת שגורו חכמים שלא יראה כטובל בשבת, נאסר גם לברך מצד גזירה זו שלא יראה כטובל בשבת.

[משנ"ב ס"ק לא]

לְטַלְטֵל הַאֲפֵרֹת²⁸ קְדֵי לְאֲפִיֹת בַּמִּקְוֵי²⁹, או לְטַלְטֵל הַטְּאֲבָנִים הַמְּנֻחִים עַל הַסְּרוֹת קְדֵי לְאֲכֹל הַסְּרוֹת³⁰; אֲכַל לְאֲכֹל או לְקַנֹּת מִדְּבַר הַמְּקַצֵּהוּ³¹ גִּפְסָא, כְּגוֹן לְהַפִּיֵק בְּקַקְצָה וְכֵהָא בְּנָא, אָסוּר³².

28) ואף אם אין צורך גדול בטלטול המוקצה אלא רק צורך קטן, כגון גריפת התנור כדי שתהיה הפת נאה יותר, או כדי למעט בטרחה, דעת הגרש"ז איערבך (ששי"ב פ"א הע' ה) שמוותר לטלטלו, כדמשמע בתוספות רעק"א (ביצה פ"א מ"ח).

29) וכן להוציא פתילה ישנה מנר כדי להכניס בו פתילה חדשה, כתב בהגהות רעק"א (סי' תקא על ה"טו ס"ק ז' ד"ה בהא) שמוותר, כיון שטלטול מוקצה לצורך אוכל נפש מותר, כמבואר כאן [וראה ט"ו שם]. ואף בזמננו שאין אור הטרות נצרך עבור הסעודה כיון שדולק אור החשמל, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פ"א ס"ק ב) שנחשבת הרלקתם כצורך אוכל נפש, כיון שיש בהדלקתם כבוד יום טוב מחמת ריבוי אורם. מאידך, הגרש"ז איערבך (ששי"ב פ"א הע' פו) הסתפק בדבר [וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תקיד ס"ק ל)], אך כתב שיתכן שמוותר להוציא את הפתילה, כיון שיתכן מצב שיהיה צורך אוכל נפש באור הטרות באם יכבה אור החשמל.

וכן הורה הגרש"ז איערבך למעשה (אחרות שבת ח"ב פ"ט הע' רפו בשם הגיד שמואל איערבך), שמוותר להוציא שעיה שמשארה בפמט, וביאר, שאין הרצאתה נחשבת כטלטול מוקצה, כיון שאין לשעיה מועטת זו חשיבות, ונחשבת היא לכללך שבסיר, שמוותר להסירו כדי לנקותו משום שהוא מטל וטפל לסיר, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (שם), ובהלכות חג חג שבועות פ"ח הע' 30).

וכן להוציא דיסקית של נרתיים מכונית זכוכית כדי לתת בה נר חדש, דעת הגרש"ז איערבך והגרי"ש אלישיב (אחרות שבת שם) שמוותר, משום שאין לה חשיבות, וכן דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני שם) שמוותר הדבר, משום שנחשב כטלטול לצורך אוכל נפש [כניל לענין פתילה].

ולטלטל מוקצה לצורך גופו ומקומו באופן שאינו לצורך אכילה ושמחת יום טוב, כתב לקמן (סי' תקיח ס"ק כג) שאסור. וכן לנקות אפר ממקטרת כדי שיוכל לעשן [בזמן שהותר לעשן ביום טוב, ראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' תקיא ס"ד ר"ה אין)]. דעת הגרש"ז איערבך (ששי"ב פ"ג הע' מה) שאסור, משום שטלטול המוקצה אינו לצורך אוכל נפש [ולטלטל מוקצה משום שמחת יום טוב במקום שאינו צורך אוכל נפש, כתב הפמ"ג (אי"א ס"ק טו) המשך במילואים עמוד 60

ולפתוח קופסת שימורים שיש בה מאכל שיתקלקל אם יפתחו אותה לפני יום טוב, כתב בשירת אגרות משה (שם) שיש להתיר אף מטעם אחר, שכיון שהטעם שאין מורין היתר לעשות ביום טוב 'מכשירי אוכל נפש' שלא היה אפשר לעשותם מבעוד יום [אף שיש מורין מותר לעשותם], הוא משום שחוששים שיעשה אותם ביום טוב גם באופן שהיה אפשר לעשותם מבעוד יום, אם כן אין זה אלא דברבים שניתן היה לעשותם מבעוד יום, מה שאין כן ברבים שלא ניתן לעשותם מבעוד יום מחמת שיתקלקלו, שבהם לא שייכת גזירה זו, יש להקל ולהורות לרבים שמוותר.

ואם היה יכול לפותחה מערב יום טוב, כתב (שם) שיש מקום לומר שפתיחת קופסת שימורים נחשבת כצורך אוכל נפש ממש ולא רק כמכשירי אוכל נפש, ואם כן יהיה מותר לפותחה גם כשהיה יכול לפותחה לפני יום טוב, על ידי שבירת המכסה הנחשבת כשינוי [ראה רמ"א לעיל (סי' תצה ס"א) שצורך אוכל נפש שהיה יכול לעשותו מבעוד יום בלא שיפוג טעמו, אין לעשותו ביום טוב ללא שיעור], אך למעשה אין להקל לפותחה באופן שהיה יכול לפותחה מבעוד יום, כיון 'מכשירי אוכל נפש'.

ואף במקרה שנסגרה ביום טוב דלת של ארון [או של הדרן] שבתוכו יש אוכל לצורך היום ורוצה לשוברה, דעת הגרי"ג קרליץ (שם) שבין שלא ניתן לומר שהיה יכול לעשות דבר זה מערב יום טוב, לפיכך הרי זה מותר ואין מורין כן.

[משנ"ב ס"ק ל]

דְּבִשְׁפָחָה אִיחָא לְעִיל הָיֵשׁ מְהַמְיָרִים³⁵ וכו', מִתָּר לֹא לְהַטְבִּיל בְּיוֹם טוֹב לְדַבְרֵי הַפֶּלֶם³⁶ וכו', אֶף אֵין מוֹרִין בְּן לְאֲתֵרִים³⁷.

25) ולענין הלכה, כתב שם (סי' שכג ס"ק לג) שבשרע משמע שפסק שמעיקר הדין מותר לטבול כלים בשבת, ורק שירא שמים יחמיר בדבר, אלא שהדרכי משה (שם אות ג) ובשירת שאגת אריה (סי' נג) פסקו שאסור לטבולם בשבת.

26) ולענין מי שקבל כלי מנכר ביום טוב, כתב בשע"צ לעיל (סי' שכג ס"ק ל) שהפמ"ג מיקל להטבילו ביום טוב, והשאגת אריה אוסר, אלא שדבריו אינם מוכרחים לדינא.

27) אכן, העיצה להשתמש בשבת בכלי שלא נטבל, כתב בשו"ע לעיל (סי' שכג ס"ז) שיתן את הכלי במתנה לנכרי ויחזור וישאל אותו ממנו, וזה מועיל לפטור את הכלי מטבילה, והוסיף, שכן ינהג ירא שמים שאינו טובל כלים בשבת.



מילואים הלכות יום טוב סימן תקג תקד המשך מעמוד קודם

המלח ביום טוב ופשע בכך שלא דך אותו לפני החג, בדיעבד מותר לו לדון בשינוי ביום טוב.
ולפי המהרי"ל והאור זרוע המובאים בדרכי משה (שם אות ב), הסוברים שמלאכת אוכל נפש בדבר שאינו מפיג את טעמו אם עושים אותו מבעוד יום, אסור לעשותה ביום טוב אף על ידי שינוי, כתב הביה"ל לעיל (שם סי' ד"ה מ"ה) שיתכן שהטעם שהקילו חכמים במלח הוא מפני שאי אפשר לאכול תבשילים בלא מלח.

[משנ"ב ס"ק ז]
דקינו שפדוך קפדוך של עין.
ולענין לכתחילה להמתין ולדון את המלח על ידי שינוי ביום טוב, כתב לעיל (סי' תצה ס"ק ו) ובשע"צ שם (ס"ק יב) שהמג"א התיר ההגדר ישע פקפק על דבריו, וכתב המשגיב (שם), שאם אין שהות בידו לדון את המלח מבעוד יום, בודאי אפשר לסמוך על המתירים לכתחילה לדון אותו ביום טוב בשינוי, ואף אם ידע שיצטרך את

הלכות יום טוב סימן תקו המשך מעמוד קכ

משמע מדבריו לקמן (סי' תקנ"ו ס"ק ט"א).
(16) ולהפריש חלה אף על חלק מהעיסה שיוצא שלא יאכלנו ביום טוב אלא בימות החול, דעת הגרש"ז אויערבך (ששי"כ פ"א הי' ס ו-קד) שמותר, אף שמוסיף בשיעור החתיכה הנתקנת, ומשום שאין הדבר ניכר כלל, ואין הוא עושה שום מעשה נוסף עבור החול, אלא מחשבה בלבד.

(14) וטעם האיסור להקדיש בשבת, כתב לעיל (סי' שלט ס"ק כג) שהעברת החפץ מרשותו לרשות גבוה דומה למקח וממכר, שאסור בשבת, אמנם, לענין נתינת מתנה, שאסורה משום שדומה למקח וממכר, כתב לעיל (סי' שו ס"ק לג, וסי' תמד ס"ק כ) שמותרת היא לצורך מצוה וכן לצורך שבת, כמבאר לעיל (סי' שכג ס"ק לד), וכן

הלכות יום טוב סימן תקו תקח תקט המשך מעמוד 248

לתקנם ביום טוב, ובספר מנחת יום טוב (סי' צח ס"ק צט) הביא את דבריו. (4) ואף לומר לשואל הלכה זו למעשה שהיא הלכה ואין מורח כן, כתב השו"ע הרב (סי' וקנ"א ס"ק א) שאין לומר לו, כיון שבכך אומר לו שמעיקר הדין מותר.
ואף להורות שאסור, כתב הט"ז (סי' תקיד ס"ק ב) שאין מורח, שהרי מעיקר הדין מותר, ולפיכך כשעונה מורה הוראה לאדם השואל, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ג ס"ק ג) שיאמר לו עיצות מעשיות איך להיכן את המכשירין בלי מלאכה, בלא לענות לו מה הדין, וכנוכח בגמרא (ביצה כב, א).

אש כוד שלא תגרום לטרפת התבשיל, אף על פי שאי אפשר לעשות זאת מבעוד יום, ביאר המשגיב שם (ס"ק ד) שלדעה זו לא הותר לעשות מלאכה לצורך מכשירי אוכל נפש אלא בדברים שהם קרובים לתיקון המאכל, מה שאין כן כיבוי אש שהוא רק מונע את דיוק המאכל [והרמ"א שם התיר, משום שלדעתו נחשב הדבר כצורך אוכל נפש ממש, כמבאר במשגיב שם (ס"ק ז)].
ומי שאמר לשלחו לעשות מכשירי אוכל נפש מבעוד יום, וביים טוב התברר שהשליח שכח לעשותם, כתב הדעת תורה (כ"א) שנחשב לגבי המשלח כמכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותם מבעוד יום, ומותר לו

הלכות יום טוב סימן תקט תקמ המשך מעמוד קמ

לאכילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרל"ח סי' ד"ה וביום טוב) שמותר, והוסיף (שם), שאם יכול לטלטלם על ידי טלטול מן הצד מבואר בפמ"א שיטלטלם כך ולא יטלטלם בידים.
ולענין טלטול בלי העשר לחיתוך בשר עליו, שדינו כמוקצה מחמת חסרון כוונה, כתב לעיל (סי' תצט ס"ק יט) בשם המג"א שאם מטלטלו כדי לקצוב עליו בשר, מותר הדבר משום שמחת יום טוב וואף שהחיתוך על גביו נחשב כהשתמשות במוקצה, כתב הפמ"ג שם (א"א ס"ק י"א) שמותר הדבר, מפני שלא נאסרה ההשתמשות אלא בדבר שאינו כליל, ובביה"ל שם (סי' ד"ה אלא) פקפק בזה, ובשאר בצי"ע.
ובגדן האם יש דין בכיסוי על הפירות שמחת לאבנים [כשהתחור על הפירות בכונה, ומשום כך יאסרו בטלטול אף לאחר שהוסרו האבנים ביום טוב], הסתפק הגרש"ז אויערבך (ששי"כ פ"א הי' טו, שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות ג) שמה אין להם דין בכיסוי, שהרי מותר להסיר את האבנים מהפירות בכל שעה שירצה לצורך אכילה, כמבאר כ"א, ולכן אין הפירות נעשים בסיס למקצה.
(31) ולעיל (סי' תקא ס"ק כג) ביאר שהאיסור להסיק בכלי מוקצה הוא משום שהחלקה שעושה בכלי נחשבת כטלטול וראיה שעו"צ שם (סי' לא).

שאסור, ואף שהעישן עצמו מותר, מימ מכיון שלא הותר משום אוכל נפש אלא רק משום דין 'מותר', לא הותר לטלטל מוקצה עבורה, אכן, לענין טלטול מוקצה לצורך הנאת חימום או הנאת לבישה, דעת הגרש"ז אויערבך (שם פ"א הי' ג) וכעין זה בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות א) שמותר, כשם שהתיר הרעק"א לטלטל מוקצה לצורך הנאת של ריבוי אור, מפני שהנאות הנוף האלו נחשבות כצורך אוכל נפש וראיה רמב"ם פ"א מהל' יום טוב הי"ז שהותר לטלטל מוקצה ביום טוב לצורך אכילה וכוונת בה"ז.
ולענין גריפת טיט שנפל לחנור, כתב לעיל (סי' תקו ס"ק כא) שמותר לטרפו, כיון שמבואר ברמ"א כ"א שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש ורק אם היה יכול לעשות זאת מבעוד יום, אסור לעשות כן ביום טוב, וביאר בביה"ל שם (סי' ד"ה כיון) שכיון שיש ראשונים הסוברים שגריפת הטיט אסורה משום תיקון מנא ולא רק משום מוקצה, אין לטרפו כשהיה אפשר לעשות זאת מבעוד יום].
(30) וכן אם מוכחות האבנים לפני הפירות, כתב לקמן (סי' תקח ס"ק כג) שמותר לטלטלן כדי שיוכל להניע לפירות, והוסיף, שאף לטלטל דבר מוקצה שמונח במקום שצריך להעמיד עליו מאכל, מותר, משום שמחת יום טוב, וכן לטלטל נויי סוכה שנפלו על השולחן ומפריעים



מילואים הלכות יום טוב סימן תקט תקי המשך מעמוד קודם

יותר משבת לענין הכרעה מהו גדר מקפיד.

[משניב ס"ק ה]

שְׁאֵץ דָּרַךְ לַעֲשׂוֹת קְבָלִים הִלְלוּ אֶלֶּא הַרְבֵּה⁴.

4) ולברור אורו בכלי כיום טוב, כתב בשו"ת אור לציון (חיג פרי"ט תשובה ו) שמוחר, אם אין הכלי עשה לכרייה לימים רבים.

[משניב ס"ק ו]

הַפְסֻלָּת מִן הָאֶבֶל⁵.

5) ובביאור הטעם שלא נאסר להוציא את הפסולת משום שהיא נחשבת כמוקצה, כתבו החת"ס (שבת קמב, ב ד"ה שאוכל) שכיון שהאוכל מרובה מן הפסולת, מתבטלת הפסולת לאוכל. אכן, העיר הגרש"ז ארבערבר (שולחן שלמה ס"ק ג), שלכאורה צריך להשליך את הפסולת מיד לאחר שהגביה אותה, לפי הפוסקים שהביא המשגיב לעיל (סי' שח ס"ק יג) הסוברים שמוקצה מחמת גופו שהתהדל לטלטלו בהיתר תאסר, אסור להמשיך לטלטלו [וראה ששי"ב פ"א הע' טט], ותר"ץ, שסברת תוס' היא כפי שמבואר בחזק"א (א"ח סי' מו ס"ק טז) שההיתר הוא משום שלא גזרו חכמים אסור לטלטל מוקצה באופן שאינו מתעסק בדבר המוקצה אלא בהכשרת האוכל, וכיון שהפסולת בטלה לגבי האוכל, נחשב מו' שמוציאה כמתעסק באוכל להכשירו למאכל ולא בפסולת.

ובתוס' רעק"א (ביצה פ"א מ"ח) כתב, שההיתר לטלטל את הפסולת הוא משום שהותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש. וביאר הגרש"ז ארבערבר (שולחן שלמה ס"ק ב) את דבריו, שאף על פי שלצורך האמילה אפשר להוציא את האוכל ואין צורך להוציא את הפסולת, מ"מ לא הצריכהו חכמים לעשות כן, כיון שצורך פעולתו היא לצורך אוכל נפש.

[משניב ס"ק ז]

דְּאֶפְלוּ אֵין דְּעִתָּי לְאֶלְסֵר לְאֶלְסֵר כִּי אִם לְאֶתֵר זְמַן⁶.

6) וגם אם יסבל לברור סמוך לסעודה, כתב השו"ע הרב (ק"א ס"ק ב) שמוחר לברור קודם לכן, כיון שמלאכת אוכל נפש הותרה כיום טוב לגמרי, ואינה רק בגדר יחידה, ומה שמבואר ברמ"א לעיל (סי' תצה ס"א) שאם הדבר אפשרי צריך לעשותה מבעד יום, אינו אלא משום שאם ידחה את כל המלאכות ליום טוב עצמו, יתבטל על ידי כך משמחת יום טוב, וכן מבאר להלן (ס"ק ח) שאם האוכל הפסולת שוים בכמותו, כורר איהו מהם שירצה, ואינו צריך לברור דוקא את האוכל מתוך פסולת, אף על פי שברירת אוכל מתוך פסולת אינה מלאכה כלל, מפני שחשבת כמעשה אכילה ולא כמעשה ברירה [וראה ששי"ב פ"ד הע' יז].

[ביה"ל ד"ה הבורח]

וְקָטַב שְׂכָן מְבָרַךְ בְּשִׁישָׁה קְרֻבָּתָא נִישׁ פֶּרַק אֵין צְדִין בְּשֵׁם הַרְבֵּי⁷.

7) וכן הביא מחלוקת זו בין השו"ע הרב לחיי אדם בשערי צדקה לעיל (סי' תקו ס"ק יא) ובביה"ל לעיל (סי' תקד ס"ג ד"ה משום), וכתב בביה"ל שם, שהדין שכתבו המג"א (שם ס"ק ט) הח"ס (סי' תצה ס"ק ב) משם המהר"ל שאין לברור פירות מצה גדולים מתוך קמח, מתבאר לכאורה רק לפי הח"ס אדם, וראה מה שכתבנו שם ולהלן סי' ד"ה א"ן, ולהלכה, דעת הגר"ש אלישיב ולקט ה"ל יום טוב פ"י הע' ד) שיש לנהוג כדעת השו"ע הרב, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני יום טוב פט"ז ס"ק ב) שיש לנהוג כדעת הח"ס אדם, וראה במשגיב לעיל (סי' תקד ס"ק יב) שכתבנו כמה נפקא מינת מוחלוקת זו.

[ביה"ל ד"ה אם]

דבורד הוא מְטַמְאֵת מִתְּלֵמֵי הַמִּקְוֹת בְּיוֹם-טוֹב לְגַמְרֵי, דְּלֹא קְבָעָה הַרְבֵּי⁸.

8) וברירת ספרים או גדים בית טוב, כתב בשו"ת שבת הלוי (חי' סי' עט אות א) שמתרת אף שאינה לצורך אוכל נפש, כיון שיש להקל כדעת המגיד משנה, שכן מבואר סדרו בירושלמי, וראה מה שכתבנו במשגיב לעיל (סי' תקו ס"ק יב) שלמעשה נחלקו הפוסקים לגבי ברירת ספרים [וכן הובאו שם פרי"ט מספיק לגבי מלאכת ברור ממנינ].

32) ובטעם ההדלק בין טלטול מוקצה שמוחר לצורך אוכל נפש לבין אכילה או הנאה ממנו שאסורה, כתב בשו"ת המורחשת (ח"א סי' ט אות ו) שאכילת מוקצה אסורה מדין יחידה, כמבואר בגמרא (ביצה ב, ב) שאסור לאכול כיום טוב מאכל שלא הוכן מבעד יום, ולפיכך אין טעם שיהיה מותר לצורך אוכל נפש, שהרי כל האיסור נאמר על אכילתו, מה שאין כן טלטול מוקצה, שאסור משום הוצאה (כמבואר בגמרא (שם יב, א)) יש להחזירו לצורך אוכל נפש, כשם שהותרה הוצאה עצמה לצורך אוכל נפש, וכן כתב הבית יעקב (כתובות ז, א) סברא זו בטעם היתר הטלטול, אכן, העיר הגרש"ז ארבערבר (ששי"ב פכ"א הע' א, שו"ת נהנת שלמה שם אות א) שממה שנאסר לטלטל מוקצה לצורך קצת ולצורך מצה וכן כדי שלא יגב, אף שהוצאה מותרת באופנים אלו [כמבואר לקמן (סי' תקי ס"ק ד-ה)], מוכח שאיסור טלטול מוקצה ביום טוב אינו תלוי בגדרי הוצאה, אלא איסורו הוא מחמת שמורו על הטלטול משום הוצאה שלא לצורך כלל, כיון שמוציא בטלטול מוקצה ובהוצאה שהם נעשים שלא לצורך, ולא הותר לטלטל מוקצה אלא משום צורך אוכל נפש.

ולענין ג' שזורים לכירה דרך מכונה על ידי הכנסת מטבשת לתוכה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' נו אות ב) שאסור להכניסם כיום טוב אף שהוא לצורך בישול, מפני שהכנסתם היא לא רק טלטול המוקצה אלא גם הדחמשתו בו.

סימן תקי

פְּמַה דְּבָרִים הָאֲסוּרִים לַעֲשׂוֹת בְּיוֹם-טוֹב, וְאִיזוּ מֵהֶם מְתָרִים עַל-יְדֵי שְׁנוּי

[משניב ס"ק א]

דְּהוּ דִּשׁ בְּלֶאֱסֵר¹.

1) אמנם, לענין יניקת חלב מבהמה, הנחשבת כמעשה רישא כלאחר יד, כתב לעיל (סי' שבת ס"ק קח ו-קי) שלא הותר לעשות כן כיום טוב אלא אם כן עשה כן מחמת רעב, ואין לו נכרי שיכול לחלוב עבורו, וגם אינו יכול לחלוב לתוך מאכל.

[משניב ס"ק ב]

לְפָרְדֵּן בְּיוֹם-טוֹב².

2) וממה שכתב השו"ע שאסור למלול מלילות אלא בשינוי למד הביה"ל לעיל (סי' תקד ס"ג ד"ה וכו') שורייית פסולת של שעורים שנמצאת עליהן לאחר שנכתשו, אסורה, מפני שאין משנים בוריייתן.

[משניב ס"ק ג]

וּמִצִּיא הַרְבֵּי מְקָן³.

3) ולהניח את הקטניות במים כדי שתצוף הפסולת או ישקע העפר, כתב המג"א (סי' ד) בשם ה"ב של שלמה שאסור, וביאר הגר"ש אלישיב (הערת ביצה ד, ב) שאף על פי שמלאכת ברור הותרה כיום טוב כמבואר בביה"ל להלן (סי' ד"ה א), מ"מ נאסר לשרות קטניות במים משום שהוא עובדין דחול, וכן מבואר בח"י הראיה שם.

ולהניח קטניות במים כדי שיצופו הקטניות המתולעות, הסתפק הגרש"ז ארבערבר (ששי"ב פ"ד הע' ב) אם אסור, כיון שהדרך לעשות כן דוקא סמוך לבישול, ואיס כבירת פסולת מקטניות שאסר המג"א הנ"ל, מפני שהדרך לעשותה לצורך ימים רבים.

ולענין שטיפת פירות או ירקות מלובלבים תחת זרם מים ביום טוב, דעת הגר"ש אלישיב (לקט ה"ל יום טוב פ"א הע' ה) שמוחר, כיון שאפילו בשבת יש פוסקים שמתירים [וראה שו"ת אגרות משה א"ח ח"א סי' קכה, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שש ס"ק טט)]. דעת הגר"י קרליץ (חוט שני יום טוב פט"ז ס"ק ג) שאין להודיה פירות ביום טוב אלא אם כן אינו מקפיד על הלכלך, אלא שיום טוב קל

